

จากการอภิปรายเรื่อง "ฟื้นฟูเศรษฐกิจไทย"

เห็นปัญหาอะไรที่แฝงอยู่

..... ระบุที่ สาคริก

ผู้เขียนถูกเชิญไปบรรยายเรื่อง "60 ปีประชาธิปไตย" ที่จังหวัดภูเก็ต ออกเดินทางไปเมื่อเช้าวันที่ 16 มิถุนายน 2535 พอถึงก็มีคนมารับ ทรงไปบรรยายที่โรงพยาบาลวชิระภูเก็ต ช่วงเย็นวันนั้นก็ถูกจัดไปบรรยายที่โรงแรม ที. เอส. สำหรับประชาชนทั่วไป รุ่งขึ้นวันที่ 17 มิถุนายน ไปบรรยายที่วิทยาลัยครู ซึ่งมีผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษาเข้าฟัง และช่วงเย็นทางสโมสรโรตารีเชิญบรรยาย ทำให้ได้มีโอกาสสัมผัสกับคนหลายกลุ่ม มองเห็นความหลากหลายของบรรยากาศ แต่สิ่งหนึ่งซึ่งออกรู้สึกประทับใจก็คือ พอจะมองเห็นศูนย์รวมจิตใจที่ค่อนข้างชัดเจน

บินกลับจากภูเก็ตเมื่อเช้าวันที่ 18 มิถุนายน เข้าถึงบ้านที่กรุงเทพฯ ๖ โกลด์ช่วงเที่ยงวัน แต่ก็ยังทันชมรายการโทรทัศน์ถ่ายทอดสด การอภิปรายเรื่อง "ฟื้นฟูเศรษฐกิจไทย" ที่ศูนย์การประชุมสิริกิติ์ เมื่อมองภาพรวม ๆ ออกรู้สึกไม่ไ้ว่า ค่อนข้างมีลักษณะที่ไม่พัฒนาไปเท่าที่ควร

ประการแรก เมื่อพูดถึงอะไรก็ตาม ที่ครอบคลุมปัญหาระดับประเทศ หรือให้ชื่อการประชุมที่ครอบคลุมประเทศ ไม่ควรกำหนดกรอบไว้เพียงคนกลุ่มเดียว เช่นเมื่อประมาณ 30 หรือ 40 ปีมาแล้ว หากควรให้คนทุกกระแสเท่าที่จะมองเห็นความหลากหลายได้มีโอกาสเข้าไปแสดงความคิดเห็นร่วมด้วย โดยไม่มีการคุกคามว่า คนเหล่านั้นไม่รู้เรื่อง เศรษฐกิจ

ประการที่สอง ลักษณะการสัมมนาออกจะสะท้อนภาพให้เห็นค่อนข้างจะเป็นแบบ "ทิศทางเดียว" คล้าย ๆ ครูสอนลูกศิษย์ในโรงเรียน คือภาพคนที่นั่งอยู่บนเวทีพูด เสมือนคิดเอาผู้มีความรู้สูงกว่า ขึ้นไปพูดลงมา ส่วนผู้ที่นั่งอยู่ข้างล่างจะมีลักษณะเป็นผู้รับฟัง ซึ่งโดยหลักการแล้ว ชาติความเป็นธรรมชาติ ทำให้กระแสข้อมูลและแนวคิด ซึ่งควรร่วมมือกันมองจากทุกด้าน มีน้อยที่สุด ซึ่งลักษณะเช่นนี้เป็นปัญหาของประเทศค่อยพัฒนามาโดยตลอด กล่าวคือ เน้นอยู่กับรูปแบบที่เป็นทางการ แต่ฐานไม่มีให้เห็น

แม้รับฟังกระแสจากค่านบนเวที มีประเด็นที่น่าสนใจประเด็นหนึ่ง ที่มีเหตุผลสำคัญในการนำมาวิเคราะห์หากคิดว่า เรื่องนี้เป็นปัญหาของส่วนรวม และปัญหานี้เป็นเงื่อนไขอยู่ในรากฐานสังคมไทยมานานมาก แม้วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งที่แล้วก็เชื่อว่า ประเด็นที่กำลังจะกล่าวถึงนี้เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งด้วย และเหตุการณ์รุนแรงก็เกิดมาแล้วไม่เพียงครั้งเดียว แต่แม้กระนั้นการพิจารณาปัญหายังไม่ทะลุออกมาให้ชัดเจน

แนวคิดที่มีผู้ที่อยู่บนเวทีวันนั้น เสนอออกมาว่า "กระแสการลงทุนและการค้าควรได้รับการเปิดโอกาสให้อิสระ แม้ต่างชาติจะเข้ามามากแค่ไหนก็ไม่ควรวิตกหรือเป็นห่วงว่าคนกลุ่มนั้นกลุ่มนี้จะเสียประโยชน์หรือได้ประโยชน์ ทั้งนี้และทั้งนั้นควรมองว่าประชาชนจะได้รับประโยชน์มากขึ้น

ประเด็นดังกล่าวแล้ว ผู้เขียนเห็นด้วยอย่างยิ่งอย่างไม่มีข้อโต้แย้งอะไรทั้งสิ้น แต่ยังมีอีกด้านหนึ่งซึ่งสำคัญมากและมองข้ามไปเสียมิได้ คือควรมองที่พื้นฐานจริงของท้องถิ่นซึ่ง เป็นเป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจ คือพื้นฐานชีวิตคนท้องถิ่นซึ่งใช้รองรับกระแสวัตถุจากต่างถิ่นที่ไปนำเข้ามา หากมองข้ามไป และ

เน้นแต่เพียงการเปิดให้กระแสนายนอกเข้ามาดูเฉยๆ เราจะล้มสลายทั้งชาติในที่สุด เพราะผู้มีอำนาจใน
ในบ้านเมือง ไม่ว่าอำนาจบริหารหรืออำนาจวัตถุอื่นใด ชาคความเข้าใจชีวิตและความเป็นคนที่ครบถ้วน

ประเด็นสำคัญที่ควรจะต้องให้ความสนใจจริงจังก็คือ "การจัดการศึกษาที่เน้นให้คนท้องถิ่นสามารถพึ่ง
พาตนเองได้อย่างมั่นคง" โดยที่จะต้องมีความพร้อมในการเข้าใจถึงคำว่า "พึ่งพาตนเอง" ได้ลึกซึ้ง มิใช่
เพียงมองว่า "พึ่งตนเองในค่านิยมและเงินทอง" แต่ควรมองที่รากฐานจิตใจ รู้จักใช้วัตถุแต่ไม่มัวยึด
วัตถุเป็นสรณะ ซึ่งโรคนี้คนไทยได้รับเชื้อมานาน และแพร่กระจายมาได้อย่างกว้างขวาง ยิ่งไปกว่านั้น
ยังมีการนำเชื้อมาแพร่ให้เยาวชนทวีความรุนแรงมากขึ้น

ที่เห็นได้ชัดมากก็คือ "ถ้ารากฐานคนไทยไม่รื้อร่น และเอาแต่มุ่งมองออกจากตัวเองค่านิยม
เหตุการณ์เมื่อเดือนพฤษภาคมที่ผ่านมาไม่เกิดแน่ ถ้ายังไม่รู้ลึกซึ้ง เอาแต่คิดมุ่งไปข้างหน้าดูเฉยๆกันอยู่
ต่อไปอีก ก็รอคอยต่อไปว่า ช้างหน้าจะแรงยิ่งกว่านี้อีกหรือไม่"

หากในอคติ มีการให้ความสนใจเสริมสร้างรากฐานท้องถิ่นอย่างจริงจังเอาไว้ ให้สามารถมีภูมิ
ทัศน์ทางอภิปรัชญาซึ่งมีพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงอยู่ในท้องถิ่น อยู่ในรากฐานคนซึ่งเขาไม่มีเงื่อนไขทางใจ
ผูกพันลึกซึ้งกับแผ่นดินเรา มีแต่ความอยากได้อะไรต่อมิอะไรค่านิยม เราคงโทษเขาไม่ได้ ถ้าคนท้องถิ่น
ไม่แสดงออกซึ่งพิธีทักทาย ไม่ว่าคนกลุ่มไหนกับกลุ่มไหน การลงมือลงไม่ถึงเข้าพันกันเองย่อมไม่เกิดขึ้น

เราได้ยินคำวิจารณ์จากบุคคลซึ่งรากฐานอิสระพอสมควร เป็นครั้งคราวว่า ผู้ซึ่งชีวิตสัมผัสอยู่กับ
กระแสวัตถุเช่นธุรกิจจำนวนมาก มักสะท้อนภาพมองเศรษฐกิจที่เงินและวัตถุ แทนที่จะมองถึง "รากฐาน
ความเป็นคน" เพราะฉะนั้นยิ่งพัฒนาไปสู่วิถีทางนี้ก็ยิ่งสั่งสมปัญหามากขึ้น จนถึงจุดหนึ่ง เมื่อได้โอกาสเหมาะ
ก็ระเบิดออกมา มันไม่ใช่อุบัติเหตุอย่างที่บางคนเข้าใจ หากยังตั้งสติไม่ได้ก็ยิ่งจะมีการระเบิดเป็นช่วง ๆ
และเมืองสาทรนแรงยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ

เมื่อมองการศึกษาในปัจจุบัน จากมุมหนึ่งที่เริ่มคิดได้ว่า คงไม่ใช่ภาพพจน์ที่มองไปยังโรงเรียนและ
มหาวิทยาลัย เพราะนั่นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของเครื่องมือที่คนนำมาใช้ ส่วนของจริงอยู่ในรากฐานแต่ละคน
ซึ่งยิ่งนำอภิปรัชญาเข้าไปแฝงไว้มากแค่ไหน ของจริงก็ยิ่งสูญเสียมากขึ้นเท่านั้น แต่กลับมีพลัง เสมือนคน
ระเบิดเข้าไปสั่งสมมากขึ้น

กระแสการศึกษาจริง สืบเนื่องมาจากพฤติกรรมของเพื่อนมนุษย์แต่ละคนซึ่งสามารถสัมผัสได้ ดัง
นั้นตราบดีที่ยังมีชีวิตอยู่ แต่ละคนย่อมมีหน้าที่ให้การศึกษาแก่บุคคลอื่นเป็นธรรมชาติ ไม่ว่าเป็นคนกลุ่มไหน
ยิ่งคนในกลุ่มซึ่งชีวิตประจำวันสัมผัสวัตถุมาก ๆ ยิ่งต้องระวังตัวเองโดยไม่ประมาทมากขึ้น

ดังนั้น แม้สิ่งที่กล่าวยากันมาแล้วว่า "ควรกระจายการศึกษาให้กว้างมากขึ้น" ก็จำเป็นต้องมีอีกด้าน
หนึ่งที่ต้องปรับ เปลี่ยนใหม่ ไม่ใช่มีเพียงด้านที่มุ่งทิศทางออกจากตัวเอง เช่นที่แล้วมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
คนในกลุ่มที่มีอภิปรัชญาและมีโอกาสอยู่ในมือ

ความจริงใจที่คนระดับบนทั้งมีต่อคนระดับล่างซึ่งชีวิตเขาทั้งหลายเป็นพื้นฐานให้ ไม่ว่าในค่านิยม
วัฒนธรรม หรือเศรษฐกิจก็ตาม ก็คือการให้การศึกษาที่ดีและเป็นแบบอย่างได้อย่างแท้จริง "กระแสการ

ศึกษาจริง เป็นสิ่งผสมกลมกลืนอยู่กับสื่อธรรมชาติของมนุษย์ ที่แต่ละคนสัมผัสได้รู้ได้ในชีวิตประจำวัน" ไม่ว่าจะเป็นผลผลิตเพื่อธุรกิจการค้าที่นำไปสู่ผู้ใช้ประโยชน์หรือการส่งออกใด ๆ ที่มีโอกาสสัมผัสได้ ยิ่งในปัจจุบัน ภาพพฤติกรรมมันมีโอกาสนกระจายลงถึงคนซึ่งวิถีชีวิตยังค้ำคองกว่าได้สะดวกมาก เพราะสื่อที่เป็นเทคโนโลยีมีทั้ง เครือข่ายและประสิทธิภาพสูงกว่าแต่ก่อน

ในเมื่อคนระดับล่างได้รับการเรียนรู้ให้ฉลาดขึ้นจากภาพที่เป็นจริง แต่ระดับบนยังคงยึดคติวัตถุและอำนาจในลักษณะเก่า ไม่เพียงอำนาจอาวุธเท่านั้น แต่ผลผลิตเพื่อเศรษฐกิจมันสามารถเจาะลึกถึงถึงรากฐานได้ลึกซึ้งกว่า จนกระทั่งมาถึงจุลชีพอาวุธ ก็คือกระแสที่สืบเนื่องมาจากการใช้อำนาจ เศรษฐกิจมาแล้ว

หากยังไม่สามารถมองผ่านกระแสสิทธิพลวัติลงไปสู่เหตุผลจริงที่อยู่ใต้อำนาจได้ วันหนึ่งข้างหน้าไม่เร็วก็ช้าย่อมเกิดการระเบิดขึ้นอีกและรุนแรงกว่าเก่า หากใช้หลักธรรมชาติเป็นฐานวิเคราะห์เหตุผลย่อมมองเห็นได้และบอกได้ชัดเจน

กระแสการเมืองของไทยในค่านอำนาจ เป็นแนวร่วมให้กับค่านธุรกิจและค่านอาวุธมาโดยตลอด โดยที่ค่านธุรกิจซึ่งอยู่ที่สิทธิพลวัติ ค่อย ๆ รุกคืบเข้ามาจนถึงขั้นแสดงออกเองอย่างเปิดเผย แต่ก็ยังมีการรักษาแนวร่วมเอาไว้ จนถึงช่วงก่อนเดือนพฤษภาคมที่แล้ว ค่านอาวุธมีพฤติกรรมให้เห็นว่าจะมุ่งไปฝ่ายเดียว ทำให้ค่านธุรกิจ เคียดร้อนจึงแสดงออกในลักษณะต่อต้าน

ดังนั้น กระแสสิทธิพลวัติซึ่งเป็นพื้นฐานให้กับกลุ่มคนซึ่งเหนือกว่า ไม่ว่าในชาติหรือต่างประเทศ จึงยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปไหน ถ้าการศึกษาที่ให้บริการสร้างสรรค์ความคิดบนพื้นฐานอิสระแก่ประชาชนทั่วไปยังมองไม่เห็นภาพชัดเจน ความหวังที่แท้จริงของสังคมไทยก็คงยังไม่เกิด.